

PROLOGAS

Identonas, Šiaurės Karolina

1940 m. kovo 23 d.

Vaikai suprato, kad pagaliau stojo pavasaris, tad nors dar žnaibė žiemos šaltukas, o žolė ir piktžolės traškėjo po kojomis, jie šūkčiodami laktė po laukus ir giraites, laukdami šiltesnio oro. Du berniukai ir jaunesnė sesutė pasuko link upelio, vanduo kaip visada juos traukė. Mergaitė buvo vos trejų ir ne taip tvirtai laikėsi ant kojų kaip broliai, ji už kažko užkliuvo ir įpuolė veidu žemyn į šaltą upelio vandenį. Vyresnysis brolis sučiupo ją dar nespėjusią pradėti bliauti ir stipriai prispaudė prie plono nudėvėto savo švarkelio, vieno pusbrolio perduodamo kitam. Jis nuleido galvą pasižiūrėti, už ko ji užkliuvo, ir staiga šoko atgal, net išmetė sesutę ant žemės. Sučiupęs jaunesnio brolio ranką, parodė ir jam. Ten gulėjo vyras, sulamdytais ir kiaurai permirkusiais drabužiais, o veidas buvo išbalęs ir vaškinis kaip žvakės, kurių mama turėdavo namie, jei dingtų elektra, o taip nutikdavo, sakytum, kas antrą dieną.

Jaunesnis berniukas žingtelėjo atgal.

– Jis gyvas? – sušnibždėjo.

Mergaitė atsistojo ir pasidavė vyro link, bet vyresnis brolis sulaikė ją pačiupęs už rankos.

– Nea, – atsakė jis. – Tikrai negyvas. Ir pažiūrėk... – parodė, – galva sutrenkta.

– Varom iš čia! – paragino mažesnis berniukas ir pasisuko bėgti atgal, o brolis iškart jam iš paskos, po pažastimi tarsi kamuolį pasikišęs sesutę. Jis suprato, kad niekam sakyti negali. Nei mamai, nei kam nors. Nors jie ir maži, vieną dalyką jau išmano. Spalvotasis vaikas ir baltasis negyvėlis? Nieko gero.

1 skyrius

MORGAN

Šiaurės Karolinos moterų pataisos namai

Rolis, Šiaurės Karolina

2018 m. birželio 8 d.

Šis koridorius man visada atrodė šaltas, kad ir koks būtų metų laikas. Šlakbetonio sienos, linoleumu klotos grindys, cypčiojančios po mano kalėjimo batais. Čia niekaip nepasakytum, koks metų laikas. Nežinotum, kad lauke birželis, viskas žydi ir ateina vasara. Na, tiems, kurie už šių sienų. O manęs čia laukė jau antra vasara, ir mėginau apie tai negalvoti.

– Kas atėjo? – paklausiau greta žingsniuojančios apsaugininkės.

Manęs niekas nelankydavo. Jau nebesitikėjau, kad pasirodys tėvai, bet ir nereikia. Tėvas buvo kartą atvažiuavęs, kai sėdėjau dar tik porą savaičių, bet jau nusitašęs, nors nebuvo nė vidurdienio, ir visą laiką šaukė. Tada apsipylė sentimentaliomis girtuoklio

ašaromis, kurios visada mane trikdydavo. Motina iš viso nepasirodė. Mano areštas tiesiog pirštu bedė į jų trūkumus, ir dabar jie nenorėjo turėti nieko bendro su manimi kaip ir aš su jais.

– Nežinau kas, Blondine, – atsakė apsaugininkė.

Ji buvo naujokė, nežinojau, kuo vardu, ir neižiūrėjau kortelėje, kabančioje jai ant kaklo, bet ji, akivaizdu, jau išmoko mano kalėjimo pravardę. Ir nors ji čia neseniai, supratau, kad darbas kalėjime jai ne naujiena. Ji pernelyg lengvai judėjo šiuo koridoriumi, daug pasakė ir tamsių akių žvilgsnis, rodantis perdegimą, bodėjimąsi ir kartėlį.

Pasukau link lankymo kambario durų, bet apsaugininkė sugriebė mane už rankos.

– Nea. Ne čia. Šiandien eini ten. – Ji pakreipė mane link asmeninio pasimatymo kambario, ir aš iškart sukrutau. Asmeninio pasimatymo kambarys? Nieko gero.

Įėjusi į kambarėlį jame radau dvi moteris, susėdusias toje pačioje stalo pusėje. Abi buvo tarp keturiasdešimties ir penkiasdešimties. Be kalėjimo uniformų. Abi dėvėjo verslo kostiumėlius, viena tamsiai mėlyną, kita gelsvai rudą. Pakėlė akis į mane, nesišypsojo, tamsios odos veidai buvo neįskaitomi. Nenuleidau akių nuo jų tol, kol sėdausi kitoje stalo pusėje. Ar jos įžvelgė nerimą mano akyse? Šioje vietoje išmokau nepasitikėti niekuo.

– Kas nutiko? – paklausiau.

Moteris gelsvai rudu kostiumėliu palinko į priekį, buvo tvarkingai ant stalo susidėjusi rankas sutvarkytais nagais.

– Aš esu Lisa Viljams, – prisistatė. Į atlapą buvo įsisėgusi namo formos ženklelį ir truputį panėšėjo į Mišelę Obamą. Plaukai iki pečių. Tobulos formos antakiai. Bet neturėjo iš-

moktos Mišelės Obamos šypsenos. Tos moters veido išraiška galėjo reikšti ir nuobodulį, ir baugulį. – O čia – Andrėja Fuler. Teisininkė.

Andrėja Fuler man linktelėjo. Vyresnė, nei pagalvojau iš pradžių. Jai daugiau nei penkiasdešimt. Gal net šešiasdešimt. Plaukai trumpi, paprasta žilų plaukų afrikietiška šukuosena. Sodrios raudonos spalvos lūpdažis.

Papurčiau galvą.

– Nesuprantu, – ištariau, žvalgydamasi tai į vieną moterį, tai į kitą. – Kodėl panorote su manimi susitikti?

– Mudvi su Andrėja norime jums pasiūlyti iš čia ištrūkti, – paaiškino moteris, vardu Lisa. Jos žvilgsnis įsmigo į mano įmantrią tatuiruotę, kyšančią iš po trumpos blankiai žydrų kalėjimo marškinėlių rankovės. Tą tatuiruotę sukūriau pati – juodi nėriniai susipynę su perliukų vėriniais ir ilgais kabančiais papuošalais. Lisa vėl pakėlė akis į mane. – Kitą savaitę būsite atbuvusi savo minimalią bausmę. Vieni metai, tiesa?

Vos linktelėjau ir laukiau. Taip, atsėdėjau savo metų minimumą, bet maksimumas buvo treji metai, ir iš to, ką girdėjau, dar ilgai niekur iš čia nekeliausiu.

– Mudvi... Mudvi su Andrėja... stengiamės, kad jus išleistų, – pasakė Lisa.

Nieko nesuprasdama spoksojau į ją.

– Kodėl? Juk manęs net nepažįstate.

Žinojau, kad yra tokia programa teisės studentams, kurie stengdavosi išlaisvinti kalinius, pasodintus nepagrįstai, bet turbūt esu vienintelis asmuo, manantis, kad mano įkalinimas – klaida.

Andrėja Fuler kostelėjo ir pirmą kartą prabilo:

– Mes surinkome dokumentus, kad jūs turite išskirtinę kvalifikaciją tam tikram darbui, ir Lisa norėtų, kad jį atliktumėte. Jūsų paleidimas priklauso nuo noro padaryti tą darbą ir...

– Per tam tikrą laiką, – pertraukė Lisa.

– Taip, tam darbui užbaigti yra nustatytas terminas, – tarė Andréja. – Žinoma, visą laiką jus prižiūrės paleidimo lygtinai pareigūnas, ir mokėsite restituciją sužeistos mergaitės šeimai – Maksvelams – ir...

– Palaukit, – iškėliau ranką. Nustebau pamačiusi, kaip dreba pirštai, tad nuleidau ranką ant skreito. – Prašau iš lėto. Visiškai nebesuprantu.

Mane pritrenkė, kaip greitai tos moterys viską dėstė. Kokiam darbui atlikti turiu išskirtinę kvalifikaciją? Čia, kalėjime, dirbau skalbykloje, mokiausi paklodes lankstyti tobulais kvadratais, taip pat plaudavau indus karštame chloru atsiduodančiame vandenyje, kad net akis imdavo perštėti. Čia buvo vienintelės man į galvą ateinančios išskirtinės kvalifikacijos.

Lisa mane nutraukė atstačiusi delnus.

– Štai kaip yra, – akis ji buvo įsmeigusi į mane. – Ar jums žinomas Džesis Džeimsonas Viljamsas?

Visi žino Džesį Džeimsoną Viljamsą. Šis vardas mane iškart nukėlė į vieną iš Vašingtono nacionalinės galerijos salių. Prieš ketverius metus. Ne, penkerius. Buvau septyniolikos, ekskursija su mokykla. Klasės draugai jau ketino eiti iš muziejaus, bet aš norėjau pasilikti, nes mane labai sužavėjo šiuolaikinis menas, tad pasislėpiau tualete, o mano klasė tuo metu išėjo iš pastato. Nežinojau, kur jie eis toliau, tai man ir nerūpėjo. Supratau, kad prisidarysiu bėdos, bet susitvarkysiu vėliau. Tad pirmą kartą Džesio Džeimsono Viljamso darbą išvydau bū-

dama viena. Tas paveikslas tiesiogine prasme užgniaužė man kvapą, ir nusileidau ant galerijos suoloelio, kad į jį išžiūrėčiau. Paveikslas vadinosi *Žvilgsnis*. Buvo aukštas, bent jau šešių pėdų, ir gana siauras. Juodais vakariniais drabužiais vilkintis vyras ir moteris stovėjo suglaudę nugaras žėrinčiame sidabriniam fone, jų kūnai taip arti, kad neįmanoma atskirti juodo jo švarko nuo juodos jos suknelės. Abiejų oda ruda, nors moters keliais atspalviais tamsesnė nei vyro. Jo akys buvo nuleistos, tarsi jis stengtųsi pasižiūrėti sau už nugaros, į moterį, o jos akys plačiai atmerktos, nukreiptos į žiūrovą – mane, tarsi ji nė nežinotų, ar iš viso nori būti paveiksle. Tarsi prašytų: „Padėkit man.“ Kai vėl galėjau kvėpuoti, ant sienų ėmiau žvalgytis daugiau Džesio Džeimsono Viljamso darbų, radau kelis. Tada muziejaus parduotuvėje perverčiau kavos stalelio dydžio jo paveikslų reprodukcijų knygą, svajodama įkąsti septyniasdešimt penkių dolerių kainą.

– Tai vienas mano mėgstamiausių menininkų, – atsakiau Lisai.

– O. – Lisa pirmą kartą nusišypsojo ar bent jau tai buvo galima pavadinti bandymu šypsotis. – Labai gera girdėti, nes jis susijęs su mano pasiūlymu.

– Nesuprantu, – vėl pakartojau. – Juk jis miręs, ar ne?

Apie jo mirtį perskaičiau laikraštyje kalėjimo bibliotekoje. Jam buvo devyniasdešimt penkeri, jo gyvenimas tikrai buvo produktyvus, bet vis tiek perskaičius mane užliejo netekties banga.

– Mirė sausi, – tarė Lisa. Tada pridūrė: – Džesis Viljamsas buvo mano tėvas.

– Tikrai? – Ištiesiau nugarą.

– Paskutinius dvidešimt penkerius gyvenimo metus jis skyrė padėti jauniems menininkams, – pasakė Lisa.

Linktelėjau. Skačiau apie jo labdaringą veiklą.

– Menininkams, jo manymu, teikiantiems vilčių, bet turintiems sunkumų su studijomis, šeima ar galbūt tiesiog pasirinkusiems netinkamą kelią.

Ar ji kalba apie mane? Ar Džesis Viljamsas kur nors galėjo pamatyti mano darbų ir pamanė, kad teikiu vilčių, išvelgė ką nors, ko nepamatė mano dėstytojai?

– Prisimenu, skaičiau apie vieną paauglį, kuriam jis padėjo prieš kelerius metus, – prabilau. – Nežinau kur...

– To jaunimo nesuskaičiuosi. – Lisa nekantriai mostelėjo ranka. – Jis visą dėmesį skirdavo vienam jaunuoliui – ar jaunuolei – vienu metu. Užtikrindavo, kad jie turėtų pinigų ir paramą, kurių reikia deramam išsilavinimui pasiekti. Iškabindavo jų darbus ar kaip nors kitaip paskatindavo. – Ji palenkė galvą. – Jis buvo labai dosnus žmogus, bet taip pat ir manipuliudavo.

– Ką turite galvoje? – paklausiau.

– Visai prieš mirtį jis susidomėjo jumis, – tarė Lisa. – Turėjote būti kitas jo projektas.

– Aš? – susiraukiau. – Juk net nebuvo su juo susitikusi. Ir esu baltoji. – Nubraukiau savo tiesių, labai šviesių plaukų sruogą, tarsi norėdama pagrįsti savo teiginį. – Argi jis nepadėdavo vien afroamerikiečiams?

Lisa papurtė galvą.

– Daugiausia, bet tikrai ne vien jiems, – ji gūžtelėjo pečiais. – Ir, jei atvirai, nè nenučiuoju, kodėl pasirinko jus. Jis dažnai paremdavo menininkus iš Šiaurės Karolinos, tai viena priežastis –

juk jūs iš Kerio? – bet jis turėjo iš ko rinktis. Kodėl būtent jūs pakliuvote į to gerojo samariečio ieškiklį, lieka tik spėlioti.

Nieko nesupratau.

– Bet ar visi jo planai man... ar kitiems.... ar jo planai nepalaidoti drauge su juo?

– Būtų gerai, – atsakė Lisa. Ji pavargusi užsikišo už ausies sruogelę plaukų, panašiai kaip Mišelė Obama. – Mano tėvas ir iš kapo viską valdo. – Ji pažvelgė į Andrėją ir papurtė galvą, o aš laukiau, suspaudusi rankas skreite; nebuvau tikra, ar ši moteris man patinka. – Aš gyvenau su juo, – tęsė Lisa. – Buvau pagrindinė jo slaugytoja, o jis vis labiau silpo. Kai suprato, kad artinasi galas, pasikvietė savo teisininkę, – ji linktelėjo į Andrėją, – ir pakeitė testamentą. Jis buvo pradėjęs statyti galeriją Identone. Ten turėjo būti eksponuojami jo ir kai kurių kitų menininkų, taip pat kelių studentų tapybos darbai.

– Aišku, – vis dar buvau sutrikusi. – Ar jis norėjo ten iškabinti mano darbą?

Gal taip ir buvo. Gal jis kažin koku būdu išgirdo apie mane ir norėjo mano karjerai – jei galima ją taip pavadinti – suteikti postūmį iškabindamas savo galerijoje? Juokinga. Ir kaip jis galėjo apie mane išgirsti? Nė neįsivaizdavau, kad mane būtų gyres kuris nors dėstytojas iš Šiaurės Karolinos universiteto. Ir ką gi, po galais, būčiau toje galerijoje kabinusi? Mintys lakstė nuo vieno mano paveiklo prie kito, visi jie buvo tėvų namuose... Nors gal jau ir išmesti – tai nestebintų.

– Viskas ne taip paprasta, – tarė Lisa. – Jis norėjo, kad restauruotumėte seną penktojo dešimtmečio freską, ir nustatė, kad galerijos negalima atidaryti, kol vestibulio nepapuoš ta restauruota freska. O atidarymas numatytas rugpjūčio penktą.

Čia turbūt klaida. Veikiausiai joms reikia kito asmens, tad pajutau, kaip mažta mano galimybė ištrūkti į laisvę. Restauruoti *freską*? Per du mėnesius? Pirma, neturiu jokios restauravimo patirties, antra, per beveik trejus koledžo metus dirbau tik prie vienos freskos, ir tai buvo paprasta keturių ir aštuonių pėdų abstrakcija, kurią drauge su kitu studentu tapiau pirmaisiais metais.

– Ar jūs tikros, kad jis turėjo galvoje mane? – sudvejojau.

– Be jokios abejonės.

– Ir kodėl jis... kodėl jis pamanė, kad turiu „išskirtinę kvalifikaciją“ tai padaryti? – paklausiau, prisiminusi tą frazę. – Kaip jis iš viso sužinojo, kad egzistuoju?

– Ir kas pasakys? – Lisai tėvo keistenybių aiškiai buvo iki kaklo. – Žinau tik tai, kad dabar jūs esate mano galvos skausmas.

Tai išgirdusi pasišiaušiau, bet neištariau nė žodžio. Jei jiedvi tikrai galėtų mane iš čia ištraukti, negaliu sau leisti prieštarauti.

– Spėju, pamanė, kad esate kvalifikuota, turite meninį išsilavinimą, – paaiškino Andrėja. – Juk jūsų specialybė buvo tapyba?

Linktelėjau. Taip, tapyba, bet su restauracija ji niekaip nesusijusi. Restauruojant reikia visiškai kitokių įgūdžių nei tapant. Be to, paskutiniaisiais metais nebuvo pati stropiausia studentė. Užuoat mokiusis, pasidaviau Trėjaus įtakai. Jis surijo mano laiką ir jėgas. Buvau apsvaigusi ir sužavėta, mane traukė jo dėmesys ir ateitis, kurią planavome drauge. Jis pasakojo man apie savo mirusios senelės sužadėtuvių žiedą ir užsiminė, kad netrukus tas žiedas bus mano. Man jis buvo nuostabus. Būsimas teisininkas. Mielas. Itin žavus pažiūrėti. Apsikvailinau. Bet tikrai supratau, kad šioms moterims nereikia nieko pasakoti,

jog neturiu kvalifikacijos, juk kalbama apie tai, kad būsiu iš čia ištraukta.

– Taigi... kur ta freska? – paklausiau.

– Identone. Jums teks pagyventi ten, – atsakė Lisa. – Su manimi. Mano namai – tiksliau, mano tėvo namai – didžiuliai. Nesimaišysime viena kitai po kojų.

Vos galėjau patikėti savo ausimis. Ne tik kad ištrūksiu iš kalėjimo, bet dar ir gyvensiu Džesio Džeimsono Viljamso namuose? Pajutau, kad galiu apsipilti ašaromis. O Dieve, kaip man reikia iš čia ištrūkti! Per pastaruosius apgailėtinus metus buvau pjaustoma ir daužoma. Taip, išmokau kovoti, bet aš ne tokia. Nesu rėksnė. Mano kalėjimo bendrės šaipėsi iš mano jaunumo, liekno sudėjimo, platinos spalvos plaukų. Gyvenau nuolat jausdama baimę. Net savo kameroje nesijaučiau saugi. Drauge su manimi kalėjo moteris, kuri nekalbėjo. Tiesiogine prasme. Nesu girdėjusi iš jos lūpų nė žodžio, bet jos veide atsispindėjo panieka. Menkai miegodavau, laikiau pramerkusi vieną akį, bijodama, kad vieną naktį ji perrėš man gerklę vogtu peiliu.

Ir dar tie košmarai apie Emilę Maksvel, bet, atrodo, jie keičiausi su manimi, kad ir kur būčiau.

– Dirbsite prie freskos galerijoje, kuri kol kas dar nebaigta įrengti, – mano mintis pertraukė Lisa. – Vestibiulyje daug vietos. Mano tėvas norėjo, kad ji ten kabėtų.

– Ji nėra tapyta ant sienos?

– Ne, ant drobės ir niekada... nebuvo išstatyta, ar kaip ten sakoma.

– Iškabinta, – pasufleravo Andrėja.

– Taip. Nebuvo iškabinta.

– Ir kas ją nutapė?

– Moteris, vardu Ana Deil, – atsakė Lisa. – Tai Depresijos metų freska. Juk žinote, kad per Depresiją vyriausybė samdė dailininkus, kad šie viešiesiems pastatams tapytų freskas?

Linktelėjau, nors mano žinios apie tų laikų įdarbinimo programas buvo visiškai menkos.

– Ta freska buvo skirta Identono paštui. Bet Ana Deil išprotėjo ar panašiai – tiksliai neprisimenu, ką pasakojo tėvas. Ji neteko proto dirbdama prie jos, tad pabaigtas darbas taip ir nebuvo iškabintas. Tėvas laikė jį kelis dešimtmečius ir nori – norėjo – iškabinti galerijos vestibulyje. Ir sakė, kad tai turi būti padaryta iki atidarant galeriją.

– Rugpjūčio penktą, – įsiterpė Andrėja, jei kartais nebūčiau išgirdusi datos pirmą kartą. Tikrai išgirdau.

– Bet neliko nė dviejų mėnesių, – pratariau.

Lisa pratisai ir nerimaudama atsiduso.

– Taip. Todėl jums reikia pradėti nedelsiant.

– Ir kokios ji būklės? – paklausiau.

Lisa truktelėjo pečiais.

– Tiesą sakant, nemačiau. Visus tuos metus prastovėjo susukta tėvo studijos spintos kampe – darbas didžiulis – ir nežinau, kokios būklės. Bet turėtų būti išgelbėjama, jei jis vylėsi, kad restauruosite.

Pamėginau įsivaizduoti, kaip beveik septyniasdešimt metų gali paveikti milžinišką spintoje užkištą drobę. Lisai reikia profesionalių restauratorių įmonės, o ne pradedančios dailininkės. Bet *man* reikia laisvės.

– Ar man mokės? – Pažvelgiau į Andrėją. – Jei man teks mokėti restituciją...

– Tėvas projektui paliko penkiasdešimt tūkstančių, – nutraukė Lisa.

– Visai galerijai?

– Ne. *Jums*. Kad restauruotumėte freską. Penkiasdešimt tūkstančių ir dar kelis tūkstančius priemonėms.

Penkiasdešimt tūkstančių dolerių? Neįtikėtina. Net jei būčiau baigusi studijas, abejoju, ar būčiau susiradusi darbą, kad tiek užsidirbčiau per metus, o ką kalbėti apie dviejų mėnesių darbą. Dviejų mėnesių darbas, net nenutuokiau, kaip jį atliksiu. Stengiausi neišsiduoti, kad nepasitikiu savimi. *Išskirtinė kvalifikacija?* Vargu bau.

– Tai jūsų „išėjimo iš kalėjimo“ kortelė, Morgan. – Andrėja palinko į priekį, jos raudonos lūpos lėtai ir aiškiai dėstė žodžius. – Jei ištesėsite savo derybų sąlygas – pabaigsite darbą – *kokybiškai* iki rugpjūčio penktos, būsite paleista lygtinai ir jums nebeteks čia kelti kojos. Jumis dėta, jau pradėčiau skaityti apie restauravimą.

Pažvelgiau į kambarėlio duris. Įsivaizdavau, kaip išeinu pro jas, tada koridoriumi iki pagrindinio išėjimo ir į laisvę. Įsivaizdavau, kaip lauke sukuosi ratu, plačiai ištiesusi rankas, ir įkvepiu gairių orą. Nemanau, kad kada nors visiškai išsilaisvinsiu nuo šitos vietos. Visada su savimi nešiosiuosi savo kalėjimą. Jutau, kaip įsivaizduojamas kalėjimas uždaro mane net sėdinčią čia, net įsivaizduojančią, kad išeinu pro pagrindines duris.

Bet vis tiek mieliau renkuosi įsivaizduojamą kalėjimą nei kraupų tikrąjį.

– Padarysiu, – galiausiai pratariau ir atsilošiau.

O *kaip* padarysiu, nė nenutuokiau.

2 skyrius

ANA

1939 m. gruodžio 4 d.
Identonas, Šiaurės Karolina

*Nuo: Jungtinių Valstijų finansų ministerija
Vaizduojamojo meno skyrius
Ypatingasis 48 valstijų freskų konkursas
1939 m. lapkričio 27 d.*

Mieloji panele Ana Deil,

Menų skyrius džiaugsmingai jums praneša, kad esate viena iš 48 valstijų freskų konkurso nugalėtojų. Jūsų eskizas freskai, kuri papuoštų Bordentauno Naujajame Džersyje paštą, sulaukė daug teigiamų teisėjų vertinimų. Deja, Bordentauno paštui paskirtas kitas dailininkas, bet teisėjams taip padarė išpūdį jūsų darbas, kad jie norėtų, jog intumėtės kurti freską Identono Šiaurės Karolinoje

paštui. Tam reikėtų, kad kuo greičiau atsiųstumėte eskizą, skirtą Identonui. Kai skyrius patvirtins jūsų eskizą, galėsite pradėti darbą su tikro dydžio eskizu ir galiausiai ant sienos. Identono freska bus 12 ir 6 pėdų dydžio. Projekto pabaiga numatoma 1940 m. birželio 3 d.

Siūloma, kad dailininkai susipažintų su jiemis paskirto pašto geografine sritimi ir ypač pasistengtų parinkti deramą temą. Rekomenduojamos tokios temos: vietos istorija, pramonė, vietos flora ir fauna, gyventojų pomėgiai. Kadangi Identonas Šiaurės Karolinoje nebuvo jūsų pasirinkta vieta ir dėl to miestelis greičiausiai jums nepažįstamas, labai siūlome jums kuo greičiau ten nuvažiuoti.

Už freską sumokėsime 720 dolerių, vienas trečdalis mokamas patvirtinus eskizą, trečdalis patvirtinus kartoną ir trečdalis galutinai užbaigus freską. Už šią sumą padengsite išlaidas priemonėms, jei reikės, modeliams, kelionėms ir visa kita, kas susiję su freskos užbaigimu.

Nuoširdžiai

*Edvardas Rouvanas, meno administratorius,
Vaizduojamojo meno skyrius*

Ana suplanuotam trijų dienų apsilankymui į Identoną atvyko vėlyvą gruodžio 4-osios popietę. Ji galėjo važiuoti naktiniu traukiniu, bet paskutinę minutę nusprendė vairuoti. 1932 metų tamsiai mėlyname forde V8 vis dar tvyrojo motinos kvapas – aštrus jos mėgstamų „Tabu“ kvėpalų pačiulių kvapas, kuris taip jai patiko – ir Anai tokios paguodos reikėjo, išsiruošus į tokį naują, suaugusios moters nuotykį. Jos pirmas darbas. Pirmas kartas toli nuo namų. Vien pirmi kartai, tikrai.

Automobilis slystelėjo ledu, kai ji suko į Broud Stritą leidžiantis saulei, ir akimirką Ana pamanė, kad pažintis su miesteliu prasidės rėžiantis į eilę sustatytų automobilių, bet jai pavyko suvaldyti fordą. Vos tai padariusi susivokė, kad važiuoja paskui vežimą, traukiamą arklio, o gal ir mulo. Gyvulio ji gerai nematė, be to, nebuvo tikra, ar atskirtų, kuris ten. Jos gimtajame Pleinfildo miestelyje, Naujajame Džersyje, jų buvo nedaug.

Ana sulėtino nusprendusi, kad derėtų gerai apsidairyti miestelyje, kuriame bus jos freska. Atlase susiradusi Identoną pamatė, kad čia daug vandens, miestas buvo tiesiog dėmelė, supama įlankos ir upės. Net žemėlapyje miestas jai pasirodė keistai svetimas, ji užvertė atlasą ir susirūpinusi atsiduso.

Konkurso laimėti ji nesitikėjo, negalėjo ir būti netinkamesnio laiko. Ji ką tik palaidojo motiną. Geriausią savo draugę. Vienintelį žmogų pasaulyje, kurio meile ir palaikymu Ana galėjo visada pasikliauti. Užsakymo atsisakyti negalėjo, juk visiškai neįmanoma susirasti darbo. Nebėra motinos, kuri siūdama uždirbtų pinigų ir apmokėtų jos maistą ir išlaidas. Ne, ji turėjo būti dėkinga už tokią galimybę, net jei tai reiškę, kad teks nukeliauti daugiau nei keturis šimtus mylių „susipažinti su geografine aplinka“, kurią jai reikės įamžinti freskoje.

Ji niekada netroško keliauti piečiau Meisono-Diksono linijos ir džiaugėsi, kad čia užtruks tik kelias dienas. Pietinė dalis jai atrodė visiškai atsilikusi. Segregacinės mokyklos ir juokingi įstatymai, kad spalvotieji ir baltieji turi nesimaišyti autobusuose, prie fontanų ir tualetuose. Pleinfildo vidurinėje ji turėjo kelis draugus spalvotuosius ir porą merginų laikė draugėmis. Jos žaidė vienoje krepšinio komandoje ir lankė dainininkų klubą.

Motina kartodavo: „Į Pleinfildą tu žiūri pro rožinius akinius.“ Net Pleinfilde tos spalvotosios merginos, kurias Ana laikė savo draugėmis, su ja negalėdavo eiti į tam tikras parduotuves ar restoranus, o viena jų pasakė, kad Paramaunto teatre joms teko sėdėti balkone. Riedučių aikštelėje kas savaitę vykdavo „spalvotųjų vakaras“ ir jos – kaip ir Anos draugės žydės – nebuvo laukiamos kantri klube. Bet vis tiek visi žinojo, kad Pietuose blogiau. Pietuose negrai buvo *linčiuojami*.

Ji ketino paprasčiausiai medžiagos freskai pasirinkti Pleinfildo viešojoje bibliotekoje, nes keliauti į Identoną tektų visas dvi dienas, bet kelis kartus perskaitė Vaizduojamojo meno skyriaus laišką, kuriame buvo patariama apsilankyti miestelyje. Motina būtų sakiusi atlikti darbą tinkamai. Ana įsivaizdavo ją tariančią: „Būk dėkinga už darbą, širdede, ir imkis išbandymo.“ Jos draugai, su kuriais ji kartu baigė Pleinfildo Van Emburg meno mokyklą, vis dar medžiojosi darbus, kurių paprasčiausiai nebuvo, kai tokia ekonominė padėtis. Nemažai jų irgi mėgino laimėti Vaizduojamojo meno skyriaus konkursą, ir Ana suprato, kaip pasisekė, kad garbė suteikta jai. Ji padarys viską, ką gali, kad skyrius liktų patenkintas dėl šio pasitikėjimo.

Likus kelioms dienoms iki mirties, motina Anai padovanojo užrašų knygele. Knyga buvo įrišta minkšta ruda oda, viršelis susegtas paprasta auksine spynele su raktu. Labai graži. Motina tada suprato, kad čia paskutinė dukrai teikiama dovana, bet Ana to nežinojo. Suvokusi tiesą įniršo, o tokių jausmų motinai jausti ji nenorėjo. Apimta įtūžio nusviedė dienoraštį į virtuvės šiukšliadėžę, bet paskui ištraukė, nuvalė, ir dabar jis gulėjo lagamine. Ji daugiau nebeišmes nieko, kas susiję su motina. Viską reikia saugoti.